

բոլոր իրեն քաղաքական հարատևներուն սիրելի քաղաքական ծառայան բռնած ըլլալով՝ կառավարութիւնը այս բաժնի խառնութիւններէս վախճալու տեղի չունի . և Հոռոմայու երկրին բնակիչներն ալ շատ կը փափաքէին չորհրդաւորի գործածութեան համար երկաթ ծառայութեան ունենալ . ուստի մէկ երկու ամիս մը կայ որ ասանկ ծառայութեան շինելու վերայոք եղած առաջարկութիւնը ընդունեց կառավարութիւնը . և գործակալներ գրաւ , որպէս զի յարմար սեպուած բաները խորհին , գտնեն , և կարգի դնեն :

Այս պատճառաւ ընկերութիւններ ալ հաստատուեցան՝ կառավարութեան ի գործ դնելու բաներուն ծախքին օգնութիւն ընելու համար : Այս ընկերութիւններէն մէկը նոյեմբեր ամիսն ըսկիցը յայտարարութիւն մը հրատարակեց . ըսելէ նոր կարգադրութեան մը սկընդաւորութիւն ըրաւ : Հատ ընկերութիւններ տար հետ միաբանեցան , և ասանկ շատ ընկերութեանէ ձուլելով միացած ընկերութիւն մը՝ որոշուեցաւ որ անանի ընկերութիւնն ըսին : Այս ընկերութիւնն բաղկացնող ընկերութիւնները ի հարկէ ամէնքն ալ առաջիկայ անուն ունենին . խեղճի մէկ տնօրէնութիւն մըն էր այն որ այն մասնաւոր ընկերութիւններուն մէկուն ալ անունը ասոր չի յատկանայ . որովհետեւ որ ընկերութեանն առնէ նէ՝ մէկունը խախտած և միայն այն ընկերութիւնը ծաղկեցուցած պիտի ըլլայ . ուրիշ ընկերութիւններուն անդամները ծուռ պիտի նային անոր . և իրենք ալ անոր անդամ գտնուելով նոյն ընկերութեանը գէշտուն և բախուելուն պատճառը իրեն մէջը եղած պիտի ըլլայ :

Ինկերութիւնը ամբողջ 250,000 բաժին պիտի ըլլայ , ամէն մէկ բաժինը հարիւրական սքուտ , որ կ'ընէ ամէնը 25,000,000 սքուտ . (գրեթէ 500,000,000 զուռուշ) . և ամէն մէկ բաժինը հինգ հինգ անգամով պիտի վճարուի . ամէն մէկ անգամին 20 տիւն սքուտ (400 տիւն զուռուշ) տալով : ()տար աղբի և օտար տէրութեանց հարստակ եղող մարդիկն ալ կրնան այս ընկերութեան մէջ մասնել , բաժին մը կամ երկու բաժին գրուելով : Կառաւարութիւնն ալ իւր հաւանութեամբ այս ընկերութիւնն հաստատեց . ուստի ասոր վրայ կրնայ ընկերութիւնը խորհրդակցանայ աստեան մը ունենալ իր գործոյն տնօրէնութեանը համար : Երգէն երեւելի և մեծածախ ապրանքներն այս ընկերութեան նոր ըստարարութիւնն տուած են , որոց մէջն են Քօնդի և Քօնդինի իշխանները , Քօնդինի մարդքը , և Վրոնիկի փաստաբանը : Աւրիշ տէրութեանց երկիրներէն այս ընկերութեան անդամ գրուողներն ալ երեւելի աներէ են :

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ : Հատ ցորեն ցանուած դաւառներուն մէկն է Քուռանտիա : Իսկ այս տարի՝ ուրիշ տարիներուն նոյնը ըրէ ցորեն եղաւ հոն : Իսկ նոյն ցորեն ըրէ ալ է նէ՝ ներսի գաւառներուն օգտելու չափ կայ : Այսին ծովագրեայ քաղաքը ծովու ցորեն խրկելու սովորութիւն ունեցող ուրիշ երկիրները , որոնց մէկն է Օսէլ , շատ հնուէ զեն կայ . և մասնաւոր ցորեն :

Քուռանտիայի ինկիլթեռայի համար ցորեն առնուեցաւ մէկ հէք օրովը 20 1/2 Ֆաւնը . բայց Ռիկայի վաճառականները կասկածելով որ այս գինս պիտի վար ինքնայ , ասանկ սուղ ցորեն առնել զի զել չեն ուզեր : ()յս հաշուով մէկ Քատմայու ըրիէն 24 զուռուշն տուին կ'ընէ : Քուռա երկրու ցորենին մարմն է ամէն մէկ լաշէն 1 ռուպլի 9 թուրք . որ կ'ընէ 33 հէք օրովը (2376 հօտան) 4 Ֆաւնը 10 ամիլի (17 զուռուշ 17 փարս) : ()տար աղբայ նաւերուն ծախքն է Ռիկանտի համար 2 1/2 Ֆաւնը . ասոր վրան զարկելու է նաւը տանողէք , որ 1/2 մասն մը ծախքին վրայ կը դարնէ . 33 հէք օրովըին համար 24 Ֆաւնը ալ ելել . անկէց զատ 100 ին 3 չօմիտի . Դէլլէն , պայմանագրի ծախք . և այլն :

Քուռանտիայի մէջնէ գուրսի երկիրներ խրկելու համար շատ ցորեն չի կրնար ելլել : Քուռանտի կըշտոյցներու հընտեղէնները Ռուստոտանի ներսերէն գալու են : Իսկ երկրին բնութիւնը անանկ է որ սոյները քարելու ատենը միայն այն տեղերէն ցորեն կըրնայ գալ . գեղացիները իրենց ծախելու ցորենը այն ատենը սոյլով Տուրնա գետին եզը կը տանին . անկէց նաւերը պիտի դնեն , որ ջուրին վրայէն ծանապարհորդէ : Ռուստի անկէց ցորեն ուղղով (Ռիկանտի ծամբով) , պէտք է որ նոյեմբերէն մինչեւ յունիս պէտք եղածին չափը ապրտարդէ :

ԱՄԵՐԻԿԱ : Միացեալ Նահանգաց կառավարութեան երկիրներուն տահմանին մէջը վայրենի ամառիկացիներու ցեղ մը կը բնակին , որ վեկապիկ կ'ըսվին : Այս ցեղին գլխաւորները միացեալ Նահանգաց կառավարութեան հետ դաշնակցութիւն մը ըրին , որուն պայմանները ասոնք են :

Եւրոպայէն երկրին վրայ այս ցեղս ինչ իրաւունք ունենին՝ այն իրաւունքէն բոլորովին կը հրաժարին : Այս երկրին նոր գեպի ալ կ'ըսեն ամառիկացիք . և բոլոր տարածութիւնը 5,000,000 քառակուսի կ'ընէ : Այս տարածութեան երկու միլիօնը վեկապիկ ցեղին էր . որ իրենց չեղած երկիրներուն վրայ ալ որսորդութեան երթալու իրաւունք ունենին :

Այս փոխարէն՝ Միացեալ Նահանգաց կառավարութիւնն ալ պիտի տայ 190,000 ըսեալ : Այս գումարին 80,000 ը ստակ ըլլալով պիտի տրուի վեկապիկներուն ձեռքը . մնացածը այն ցեղին տղայը կրթութեանը համար բացուած դպրատուններուն գացած ծախքին պիտի խարժուի :

Միացեալ Նահանգները ասոնց համար գետին ծախու պիտի առնեն Մեն Ռիւիին հիւսիսային կողմը և Միսիսիպի գետին արեւմտեան կողմը , դէպ ի այս գետոյս բոլոր տեղը :

Վեկապիկները այս պայմանագիրը երկու կողմէն ստորագրելէն ետքը մինչեւ տարի մըն ալ կրնան իրենց երկիրներուն մէջ մնալ , և անկէց ետքը երկրը պիտի պարպեն և Միացեալ Նահանգաց կառավարութեանը պիտի յանձնեն :

Այս խօսքս կտրուներուն գլխաւորն էր Քըլիգ Սոնգանը ըսեալ մէկը : Միացեալ Նահանգաց կառավարութիւնը միայն 15,000 ըսեալ պիտի տար վեկապիկներուն , այս մարդս իրեն ծարրատան զրուցուածքով անոնք հաճեցուց . և իրեն պաշտպան կեցած ցեղին 40,000 ըսեալ վաճառեցուց :

Հին առններն ալ տէրութիւնները իրենց երկիրը մեծցնելու և ընդարձակելու քանի մը տեսակ միջոցներ ունենին , բայց Միացեալ Նահանգաց այս անգամի բռնած ծամբան , որ վեկապիկներուն տղայքը կրթելու համար դպրատուն բանալով , այն դպրատանը ծախքը տալուն փոխարէն երկիր կ'առնէ , հին առնը չի կար . անմասօթ էր , Իսկ մէկը ասիկայ գիտնալէն ետքն ալ տակաւին չենք կրնար հասկնալ թէ այն ամբողջացիք որ Վրիպի մէջ գտնուած աղբերը ըստարեւ և իրենց համար այնքան ծախքի ընելու յանձնառու կ'ըլլան . ձրի դպրատուններ կը բանան , ձրի գիրքեր կը բաժնեն , և կարօտեալներուն տակ ալ կուտան , ինչ նպատակի կը ծառայեն : Եւսկ այս գործիքը ընելին Միացեալ Նահանգաց կառավարութեան կողմէն չէ . առանձին ընկերութիւն մըն է որ այս բաներուս պէտք եղած ծախքը կ'ընէ . նպատակը բոլորովին չի հասկըցուելու բան մըն է :

ԱՐԳԱՅԻՆ

Մեքիկանուպոլոյ Յարգի Թղթակիցներին աս հետեւեալ նամակը կը գրէ մեզի :

« Ինչպէս յայտնի է որ Վեհափառ Վրքային Ռուս մէլի ծանապարհորդութեանը Մեքիկանուպոլոյն եղած անոնք՝ Հայոց և Յունաց աղբին առաջնորդներուն և երեւելիներուն , միանգամայն Հրէից խախտած պաշտի ինչպէս շնորհակալութեան մէկ մէկ պաշտիքը բարձր գարգարուած աղամանեայ նշանակուած Հայոց դպրատան երկու վարժապետներուն մէկ մէկ ֆէյն նշան շնորհէր էր , ասիայի բարձրագոյն գրանդը զաւանդաւորներուն պատճառաւ աղամանեայ նշանները մինչեւ հիմայ երկարելով անցեալ ամսոյս 26 ին չորեքշաբթի օրը օմանեան սուրհանդակով բարձր ալ քաղաքիս Վեհափառ Վահիբ փաշային խրկուեցաւ : Այսու ամենայնիւ դժբաղդաւ բար Յունաց առաջնորդը և Հրէից խախտած պաշտի քաղաքիս մէջ ներկայ չգտնուելով նոյն օրը Վերապատիւ Սարգիս սրբադան Վաշնորդը Հայոց աղբէն նշանը ընդունող երեւելիներուն (որոնք որ յաւանք յանուանէ առաջնորդ ծանուցած էին) միանգամայն դպրատան երկու վարժապետներուն հետ մէկ տեղ Վեհափառ փաշային գիմայը ներկայանալով սովորական յարգանքը նշանները կախելէն ետքը նոյն միջոցին մեծ ուրախութեամբ ընդհանուր հառարակութեան սրտին վառվառուն եռանդը փառաւորուեցաւ :

Իստ որում ծանօթ է որ առատագութ Վրքային իր անթիւ ինամոյց փոխարէն ուրիշ հաստեցում մը չենք կրնար ունենալ . եթէ ոչ իր պատուական կենացը աղօթօղ ըլլալ միշտ , այս պատճառաւ յիշեալ քաղաքս ալ հետեւեալ օրը անմիջապէս եկել զեղին մէջ բաղմութիւն ժողովրդոց ներկայութեամբ բնաբերութիւն Վաշնորդը մեծապէս Վրքային առատագութ Սիրտը ու իր հպատակացը անասման ինամոյց աղբու առարկայներով քարոզելէն ետքը դպրատան երաժիշտ աշակերտները սեղանը միաբան քաղցրութեամբ ձայնիւ երգեցին ամենակարօղ նախախնամութեանը ի նորհա կենաց բարեբաղդ մեծի Վրքային » :

Օրերէն : Չինաց երկրին մէջ քանի մը իրարմէ հեռու տեղեր , ինչպէս են Քանդոն , Հօնքօն , և Մաքսո , մայիսի 18 ին մէկ շատ դարձաւ նախ օգոյն երեւոյթ մը տեսնուած ըլլալը՝ Չինաստանէն եկած լուրերէն առնելով կը պատմեն օրագիրները :

Կէս օրէն 5 1/2 ժամու չափ ետքը երկիրքին եւրեւ շատ յատակ էր . արեւմտեան հարաւէն (լուսօսն) մէկ թեթեւ հով մը կը փրչէր . արեւը տակաւին մարը մտած չէր . հարաւային կողմէն կըրաւի գունով մէկ գնաւածեւ բան մը վեր ելաւ , ուրուն մեծութիւնը՝ արեւուն երեւցած մեծութիւնը կար . գաղաթեակեային վրայօք մէկ կոր գիծ մը ձեւաւորուելով շուտ քաղաւածքով մը դէպ ի հիւսիս անցաւ , և հորիզոնէն չորս կամ հինգ աստիճանի մը չափ վերերը աներեւոյթ եղաւ : Մերեւոյթ եղած ատենը ճակեւու ձայն մըն ալ հանց . որ Մաքսո քաղաքէն յատակ ըսկեցաւ . Այս հրեղէն գունդը աներեւոյթ ըլլալէն ետքն ալ ասոր անցած ծամբուն վրայ լուսաւոր շուրիղ (իղ) մը մնաց երկան բարակ , որ կէս ժամու չափ տեսնուեցաւ : Այս շուրիղ առաջիկայ փայլուն և չիփ շուտակ ուղիղ գծի վրայ կը տեսնուէր . քանի գնաց կամաց կամաց արծաթաւոյն փայլունութեանէն մթնաւով մշուշի նման բան մը եղաւ . և ձեւն ալ բոլոր երկայնութեամբ կանաւոր պարուրային գլանածեւ եղաւ . Այս օգերեւոյթիս երեւցած տեղին բարձրութիւնը անկէց կրնանք հասկնալ , որ շատ մանր և բարակ ամպեր՝ որոնց տեղւոյն բարձր ըլլալը բարակութեանէն յայտնի էր , այս գնաւիկ շուրիղն տակէն կ'անցնէին . և անցած ատենին ալ յայտնի կ'երեւէր որ անկէց շատ վար են :

Իսկ յայտնի է որ՝ այս երեւոյթս որքան բարձր ալ էր նէ , տակաւին մթնաւորովն մէջն էր . օգոյս սահմանէն դուրս չէր . անոր համար օգերեւոյթնեան (մետեօրաներուն) կարգէն դուրս չի կրնար մնալ . որովհետեւ բունած շրջանին առանցքին հաւմեմատակները բաւական մեծ էր . անանկ որ Մաքսոն դիտողները տեսան որ գաղաթեակեային անցաւ և հիւսիսային կողմը ինկաւ . Քանդոնէն նախորդները տեսան որ հարաւ կողմը ինկաւ . և Հօնքօն ընթացքը արամանկիւն տեսնուեցաւ . այսինքն՝ արեւելեան հարաւէն արեւմտեան հիւսիս : Կրնանք ալ ըսել որ՝ ասոր շուրիղն ձեւը փոխուելով , որ առաջ ուղիղ գծի վրայ էր , և ետքը պարուրաւ ձեւ եղաւ , այսինքն՝ սլորուեցաւ . Դո՛ւս ըսեալ հովերուն գործը ըլլայ . որուն փչելը այն ատենը՝ այս երեւոյթիս բռնած ծամբուն համեմատ էր . անանկ որ ընթացքը հովուն փչելով կ'ընէ կոր կըր նոր կարծուել : Այն ալ իրաւոյցին որ՝ այս պարուրաւ ձեւով տակի ամպերը ինչ արագութեամբ և դէպ ի որ կողմը կ'երթային նէ , ինքն ալ նոյն արագութեամբ մէկ և դէպ ի այն կողմը կ'երթար : Վերջապէս այն ալ նշանակեմք առանց ասկէց հետեւութիւն մը հանել ուղիղ , որ այս երեւոյթս երեւանաւ օրը առաւանց՝ բոլոր այն երկիրը մէկ սոսկ կողմ մըրիկ մը եղաւ . հեղեղի պէս անձրեւ եկաւ . յաճախ որոտաւ և կոյծակ զարկներ կ'ըլլար . ինչպէս որ ամէն ատեն Դո՛ւս հովը արեւմտեան հարաւէն փչելու ատենները կ'ըլլայ այս երկիրներուս մէջ :

— Երբեքստան : Տեղա օրագիրը կը պատմէ որ՝ Յունացի Թագաւորական տանը ամէն իշխանները և իշխանահինները մէկ տեղ Մօնթանիէի դքսին նորարարական ամուսնոյն մէկ պաշտօնաց հասարակ մը տը վին , որուն մէջ 43 հատ պատկեր կային . ամէն ալ Մաքսոյցի աղբին մէջ գտնուած խիտ երեւելի պատկերահաններուն գործը ըլլալով : Մանց ամենուն մէջ երեւելի է Պ . Ինկր պատկերահանին պատուաւ լայն շինած մէկ պատկերը : Մոր առարկայն է՝ տեսան մերոյ Յիսուսի 12 տարեկան իբէն հրէից վարդապետներուն մէջ տաճարը նստիլ քարոզելը (Պ . Գ . Բ .) : Այս պատկերս մէկ անհամեմատ վեհափառ պաշտութիւն մը ունի : Յիսուս տաճարին մէջ գլխաւոր աթոռին վրայ նստած . աթոռը անանկ բարձր՝ որ Յիսուսի ոտքերը գետինը չեն հասնիր : Կը խօսի . և հրէից վարդապետներուն ալ մէկ մէկ անանկ նկարված են , որ վրանին նայելով ամէն մէկուն ինչ մտքի վրայ ըլլալը կը հասկցուի : Ոմանք կը նեղանան . ոմանք կը զարմանան . ոմանք ծաղիւր մը կը ցըլընեն . բայց որպէսզի ներքեւ նշուելէն նէն ըլլալը յայտնի է , և այլն : Այս գեղեցիկ պատկերին ամէն ալեւելի մասնաւոր և յատուկ գեղեցկութիւնը այն է՝ որ սուրբ կոյրը իր սիրելի դաւաւ կը գտնուէն վրայ անհամեմատ ուրախութիւն մը ցըլընելով ձեռքերը դէպ ի Յիսուսը երկնցը ներով դէպ ի անոր կ'երթայ : Վրիկայ այս պատկեր

բխ փայտը նոր և շատ աղէկ ՚ի գործ դրուած գա-
ղափար մըն է, որ բանաստեղծական երեւակայու-
թեան գեղեցիկութիւնը կը յայտնէ : Եւ կ'իմացվի
որ այս պատկերին հեղինակը թէպէտ տարւոր ծեր
է, որով արուեստին մէջն ալ աւելի հմտութիւն
տալով է, բայց տակաւին երիտասարդի մը պէս
բանաստեղծական աշխարհ տեսնէ :

— Հասարակական : Հասարակ իրաւի չէ թէ
միայն այն մարդը որ իրեն յանձնուած աւանդը
տեղը կը հաղցընէ մէջէն բան չի խորելով, այլ և այն
որ մէկ բան մը գտնէ նէ՛ այն բանին տէրը կը փն-
տըռէ . գիտնալով որ այն բանը իրեն չէ՛, տիրոջը
տալ պէտք է . և մինչեւ որ տէրը չի գտնէ նէ՛ խոր-
մըտանքը չի հանգարտիր : Հասարակ իրաւի կան որ
թէպէտ գտած բաներնուն տէրն ելլէ նէ կուտան,
բայց տէրը իրեն չէն փնտրուեր . կարելի է մտա-
քերնուն մէջէն ըսն . երանի թէ սա բանին տէրը
չի գտնուէր՝ որ ինչի մնար : Եւս մտածութիւնս՝
հաւատարմութիւնը կ'աւելի . մարդը բնաւ իրաւունք
չունի իրեն չեղած բանը իբրեւ իրենը գործածե-
լու . տէրը փնտրուելու է . և չի գտնէ ալ նէ՛ այն
բանը հաւատարմութեամբ պահելու է մինչեւ որ
տէրն ելլէ : Եւ թէ որ ասանկ բաները աւանդելու
յատկացած տեղ մը կայ նէ՛ տանելու հոն ձգելու
է . ինչպէս որ շատ տեղ սովորութիւն է . և մաս-
նաւորապէս Պրուսիա, (որ սովորութեան ասեմ
տեսած ըլլալով աղէկ միտքս մնացած է) . մէկը
բան մը գտնելու ըլլայ նէ եկեղեցին կը տանի, ե-
կեղեցականներուն կուտայ . տէրը կ'երթայ անկէ
կը փնտրուէ . և թէ որ ասանկ մը ետքը տէրը չի
գտնուեցաւ նէ՛ այն բանը եկեղեցւոյն կ'ըլլայ :

Իսկ և առարկաներ գործքերը սո՛ւ աղէկաւ
թիւնը ունին, որ ընողը ըրած ասեմը մէկ մարդը
և անպատմելի զուարճութիւն մը կ'իմանայ որով
մէջը . պատմութիւնը ըստով կամ կարգացողն ալ
անհնար է որ այն գործին չի հաւանի . յայտնի գող
մըն ալ ասանկ բաները կը գողնէ . և առ հասարակ
այսպիսի գործերս թէ ընողին և թէ ըստովին մեծ
զուարճութեան պատճառ կ'ըլլան : Եւս համար
բարոյական պատմութիւնները կարգաւ մեզի անուշ
կուգայ . որովհետեւ առաքինութեան օրինակներ
կը պատմելին հոն . գէշ պատմութիւնները՝ որ մե-
լութիւնով պրըշխած բաներ կը պատմեն, (ինչպէս
պարս օտար լեզուներուն մէջ կը գտնուին որոնցով
անմեղ երիտասարդներուն բարքը կապահանի, որ գո-
հու թիւն ինչ, մեր լեզուն տակաւին մինչեւ հիմա ա-
նանկ պիտի գիրքերով աղտոտած չէ, և մեր ազգին
բնական համեստութեանը և պարկեշտութեանը
վրայ յոյս ունիմք որ միշտ ասանկ բաներէն մարդը
կը մնայ) . ասանկ գիրքերը կարգացողներուն գտնե-
լիք չի գայ նէ՛ համարձակ կ'ըսեմ որ բարքերնուն
աղէկութեանը վրայ կասկած կը ձգեն : Սենք ալ
բարոյական պատմութիւն մը որ տեղ գտնեմք ու-
րիշ լեզուի օրագիրներուն մէջը նէ՛ մեր այս լրա-
գրոյս միջոցաւ հրատարակելը՝ ընթերցողաց զուար-
ճութեան պատճառ մը տալ կը սեպեմք : Եւսնի է
հետեւեալ պատմութիւնս որ Ինքնիկ օրագիրը
կը պատմէ :

«Տարիի չափ կայ . անցած տարուան (1845) ին
գեկտեմբեր 6 ին, Պ. Ի լըքեր անուն մէկ գեղավա-
ճառ մը Պ. Տիւրքով անուն մարդէ մը որ Ստեյ-
քուած տեղը գտնի տէր հարուստ մարդ մըն էր,
2000 Ֆրանք (8,500 զուարճ) առաւ, որ Բօն-
տեղի անտառին վերակայու Պ. Ի անկէին պիտի
պառկեցնէր : Ստալը ոսկի կամ արծաթ չէր . մէկ
գրասանակի (ճուղտանի) մը մէջ չորս կտոր պղնձի
թուղթ էր . ամէն մէկը 500 ական ֆրանքից : Եւ
թաւն իրեն Պ. Ի լըքեր գրասանակը վրայէն ձգեց .
և որքան փնտրուեց նէ՛ գտնելու անհնար եղաւ :

«Եղեմբեր 10 ին (1846), աւուրէքով բանող
մէկ մը Պ. Ի լըքերն և անկէց Պ. Ի անկէին տունը
գնաց . գրասանակը անոր տուաւ . որուն մէջ 2000
ֆրանքից չորս կտոր թուղթով ամբողջ կեցած էին :
Եւս մարդս սոյլ (առաւոր) շինող մըն էր Փարիզ
քաղաքէն . անունը՝ Ի լուի ֆրանսիական . և ծնած էր
Ֆրանսայի Օռն գաւառը Սօրգաներ քաղաքին
մօտ Բէն ըս կառէն գեղը : Եւսնի տարի գեկտեմ-
բեր 6 ին Փարիզ կ'երթայ եղբ . Ի լը տեղին մօտ
ճամբուն վրայ այս գրասանակը գտնէ և աւեր է :
Տէրը փնտրուելու համար աշխատելէն առջի բե-
րանը օգուտ մը չի տեսնալով՝ իր ճամբան գնաց :
Փարիզու մէջ այս գրասանակին տէրը ո՛ր ըլլալը
չատ փնտրուեց . վերջապէս նոյեմբերի աւաջին օ-
րերը իմացաւ որ Պ. Ի լըքեր անանկ մէկ գրասա-
նակ մը կորսնցուցեր է :

«Հուտ մը ճամբայ ելաւ, Փարիզէն Եւսով լը
գեղը գնաց, որ Պ. Ի լըքեր այն տեղ գեղավաճա-
ռութիւն կ'ընէր . յատկապէս միտքը այն էր՝ որ
այն գրասանակը իր ձեռքը յանձնէ տիրան . ու-
րիշ հետ խրկեր նէ՛ մարդուն ձեռքը հանելուն
վրայ կասկած պիտի ընէր : Սոյն այս պատմութիւն

բաւական գովեստ է ֆրանսիացիին . քանզի այս
մարդուն անկէ՛ հաւատարմութիւնը կը յայտնէ,
որ տարուան մը մօտ ժամանակ տանկ մէկ բանի մը
աւանդապահ գտնուեցաւ, ինքն ալ կարծեալ ըլ-
լալով . և մինչեւ որ այն աւանդին բուն տէրը չի
գտաւ և անոր չի յանձնեց նէ՛ սիրաւ չի հանդ-
չեցաւ :

— Երեսփոխան : Հարգներեւուն գործածուած
քաբիւլ-ըսուած բանը չինելը, մանաւանդ անոնք որ
վաւած ատենին կը ծախին, վաւարաւոր է . և վը-
տանգ մըն ալ չունենայ նէ՛ շինութեան նիւթ եղած
բաներուն հարց շինողին առաջութեամբ մնա-
կար է : Ուստի շատ ատենէ ՚ի վեր ֆրանսիա և Եւ-
րոպայի ուրիշ տեղերը այս տրուեստի անանկ կեր-
պը կը փնտրուէր, որ շինողին ոչ կ'եսներ վաւարի
մէջ ինչայ, և ոչ առողջութիւնը փնտրուէր : Եւ ա-
սանկ բան մը գտնելը հարկաւոր ալ էր, որովհետեւ
այս արուեստն բաներով ապրող խիստ շատ մարդիկ
կը գտնուէին : Սոյն ֆրանսայի մէջ շինուած քա-
բիւլ-ըսուած համարները տարին 750,000 հատ կը հասնի,
զորաց համար շինուածներէն դատ :

Եւս հարկաւոր և օգտակար բանս գտաւ Պ.
Ի լըքեր բնալոյսը : Գտաւ որ, Քրիստֆֆֆ-ըսուած
վաւ բանը, որ հիմնական քաբիւլ-ըսուած գիտաւոր
նիւթն է, և վաւանք ու փնտր անկէց է, կրնայ բո-
լորովին ետ ձգվիլ . և ասոր տեղը կը բռնէ հին և
նոր վաւ-օգներէ շինուած բաղադրութիւն մը : Եւս
վաւ-օգ բաւածն է բամբակէ կամ թղթէ շինուած
վաւ-օգը . քանզի թղթէ ալ վաւ-օգ կը շինուի . և
շինելուն կերպը բամբակէ վաւ-օգ շինելուն պէս է
ամէն կերպով :

Թէ որ սովորական ձեւով և մեծութեամբ շին
ված պղնձէ քաբիւլ-ը մը մէջ կտոր մը բամբակէ
կամ թղթէ վաւ-օգով և քանի մը կուտ հասարակ
վաւ-օգով շինուած բաղադրութիւն մը գնես և քիչ
մը սխալ, այս քաբիւլ-ը զարնելով շուտ մը այն բա-
ղադրեալ վաւ-օգը կը բռնի . և հրապնէին մէջ գլու-
նը վաւ-օգն ալ կը բռնիկեցնէ : Սենք քիւլ-ը
նաւ ըսուած նիւթով շինուած քաբիւլ-ըսուած գործը
ինչ է նէ, ասոր ալ գործը նոյնն է :

Եւսնի հրապնէներուն գործածելու բամբակէ
կամ թղթէ վաւ-օգին հետք խառնելու համար հա-
տարակ վաւ-օգէն դատ բան ալ կրնայ գտնուիլ . այն
ալ կարելի է որ՝ աղէկ և պէտք եղած կերպով շին-
ված հրապնէներուն համար միայն բամբակէ կամ
թղթէ վաւ-օգն ալ բաւական ըլլայ : Եւս Պ. Ի լը-
քերն գտած հնարքը առայժմ ամէն պէտք եղած
աղէկութիւնները ունի :

Պ. Ի լըքերն այս բաղադրութիւնս փորձած ա-
տենը ներկայ գտնուող մարդիկը կ'ըսեն որ՝ Քրիստֆֆ-
ըսուած քաբիւլ-ը շինելուն բանը բուռաւ . այս
նոր կերպս հին կերպին աղէկութիւնները կտա-
րեալ ունի . գէշութիւնները չունի . ուստի ՚ի հար-
կէ ասիկայ անոր տեղը կը բռնէ :

— Բնական արխիւ : Եւսգիրայի տահմանին մէջ Եւ-
լիքի գաւառը Խորիս անուն տեղը հին ատենէ ՚ի
վեր սնդիկի (ձիւլայի) հանք կար . որից շատ պն-
գիկ կը հանէին . այս հանքս այն տեղը պիտի ա-
ռաւ էր՝ որ մինչեւ քարերուն ձեգքէն անխառն և
անարտոս սնդիկ կը կաթէր : Սոյն այս հանքիս
տեղը յանկարծակի բռնկեցաւ . և ահապէն ճա-
թութեամբ մը փրաւ : Եւս աղետալ պատահարէս
չատ մարդիկ մեռան . և առ այժմեան հանգը գոյ-
վեցաւ :

— Բնական լիւն-ը խաղալ : Զետապայ արտառուց լու-
րոս տուող օրագիրը կ'ըսէ որ՝ շատ մեծ խոտով այս
բանս տուղեղու ետեւէն ինկայ . և ինչպէս որ կը-
ցայ տուղեղնէ՛ այս տեղը կը գրեմ . գուցէ կար-
գացողները ասիկց օգուտ քաղեն :

Եւսնի աղքատ մարդիկ, մէկը նաւաւոր՝ Ժա-
րպէս անուն, և միւսը աւուրէքով բանող մը՝ Բէ-
լիսի անուն, իմուած քաղաքին Եւսիկայի Բո-
ված գրանը գրով գին գտնուած գինէտուէր մօտն,
և իրարու հետ թուղթ խաղալու նստան : Խաղա-
նուն պայմանը՝ յաղթողին լուտակ տալ չէր . ասիկայ
սովորական բան մըն ալ է նէ՛ այն տեղերը արգելած
է . այլ յաղթողը յաղթողին աղակի մը գինի պի-
տի տայ : Գինէտան ծախքը կ'եսաւ կէս վարկէն
ետքը Բէլիսի սուաշարից որ մէկ մըն ալ խաղան .
և յաղթողը յաղթողին գլուխը կըտրէ : Ժալպէս
պայմանը ընդունեց . խաղի նստան . և Բէլիսի յաղ-
թուեցաւ : Եւս որ վար ինչան Բէլիսի գնաց գի-
նէվաճառին առջեւ սեղանին (թեղեւահին) վրան
գլուխը գրաւ և Ժալպէսին կանչեց ըսելով . գը-
լուխ կտրելու պայմանով էր խաղանիս . ես յաղթը
վեցայ . գլուխս իմա չէ՛, եկոր սա : Ժալպէս ե-
կաւ ձեռքը գանակով մը . Բէլիսիին չըլլալով ու-
ժով մը զարկաւ խօթեց գանակը և փախաւ : Օտը
նաւորը շուտ մը անկէց վերցուցին մօտ տեղ հիւան-
դանոց մը տարին : Սենք վախճելով զաւաճեցաւ :
Եւս բնիս վրայ խորհրդածութիւն ընելով ասնոյ

այս պայմանը խենթութիւն է ըսելու ամէն մարդ-
կաւուներ չունի . թուղթ խաղալու մոլութիւնը
ստացող մարդիկը ուրիշ շատ խենթութիւններ ալ
կրնան ընել . և մէկն ալ չի կրնար վստահիլ թէ ին-
քը այս տեսակ խենթութիւն ընելու աստիճան չի-
նար . որովհետեւ խենթութեան գործերը ակամայ
են . մէկ մարդ մը ըրածը գիտնայ նէ խենթ չըլլար :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՊՕԼԻՍ 4 ՅՈՒՆՎԱՐ

Յօդերի վրայով այս օրերս Եւրոպայէն աղէկ
լուրեր գալով գինը վերստին բարձրացաւ որ քիչ
մը թուլցածի պէս էր :

Եւս շաբթու այս գիները կրնամք նշանակել հոս :
Եւսգին կարծր յորեն 24—25 1/2
Օտեպայի " 22—23
Սուսլի " 22—23 1/8
Խորհրդի կակուղ 19—22
Սուսլի " 22—23 1/2
Եւսգիտացորեան 18—19 1/2
Գարի 9—9 1/2

Եւս վերի գիներով 70,000 քիւլ միջերկրական
ծովի նաւահանգիստներուն համար բան ծախուե-
ցաւ :

Եւսնի հազար քիւլի չափ . քանի մը օր ա-
ռաւ, Սուսլիի կակուղ յորեն ծախուեցաւ 20
զուարճ քիւլէն, այս գաղնիքով որ Պուրկա յանձ-
նաւի յորենը առնողին ձեռքը և մաքան ալ այն 20
զուարճ չի մէջը ըլլայ :

Նոյնպիսի ալ բան Սուսլիի կարծր յորենէն ծախ-
ուեցաւ 21 1/2 ի մաքսը վաճառողին վրայ ըլլալով :

Հաճարն ալ շատ կ'ուզուի, ուստի որի ձեռք
որ կայ նէ 14 էն վար տալ չուզեր, բայց այս գնով
առնող եղաւ :

Բթանի սերմին ալ խիստ շատ կ'ուզուի : Բիւլէն
որ 20 օրան բուր է 24 զուարճ կ'ընէ, և ասանկ
քոնթութ ալ եղաւ որ Եւսիկայի նաւահան-
գիստէն յանձնուի . և անկէց ետքը ծախքը ասեմ
վրայ ըլլայ :

ՄՏԱԾ ԱՊՐԱՆԳՆԵՐԸ

Մանր կուտ կանաչ Հալանայի խաբի 650 զու-
արճ կ'ընէ 100 օրան :

Սիւլի աղէկ տեսակի ալ 550—560 կ'ընէ . երկ-
րորդ տեսակը 520—530 :

Եւսնի : Եւստայի խաբի լեւիքն գինը այս օրե-
րս քիչ մը ինչաւ : 210 էն 220 էն եւեւ չընէր խա-
թար, մանր քիւլէն : Խորհրդի ալ 300 էն աւելի
չընէր, փշածը 240 : Օտեպայի լեւիքն որ Ինկիլ-
թէսայի լեւիքն նմանցուցած է 270—280, անոր
փշածը 230—240 : Գաղնիքի մանր խաբի լեւիքն 250
և խոշորը 245 :

Գիւլի : Եւս ապրանքէն 200 պարի բան ծախ-
ուեցաւ 4—4 1/8 բայց հիմաւան գինը 3 1/8—4
օրան :

Թարի : Բիւլ բան ծախուեցաւ 10 նի աղէկէն,
վարը և ոչ 9 զուարճ կ'ընէ :

Խառանքի : 13 1/2—14 էն եւեւ չընէր աս աղ-
րանքը :

Խորհրդ : Եւս 90—94 կ'ընէ օրան :

ԵԼԱԾ ԱՊՐԱՆԳՆԵՐԸ

Եւսնի : Եւս ապրանքը շատ աղէկ է, բայց հոս
խիստ քիչ բան կայ որուն հօսան 147—150 էն վար
չի տրուի կոր :

Սալի : Եւս աղէկ տեսակը ըլլայ նէ փարայ կ'ը-
նէ, բայց չի կայ հոս առ այժմ, հոս տեղ ասորուն
օրս 10 ի ծախուածը խառն է :

Կիւլի : Եւս 2,000 չեւէ բան կ'ըլլայ և մինչև
16 1/2 ի կրնայ առնուիլ միտալով :

Գիւլի Բեղաճ : Թուարուղան աղէկը 20—20 1/2 ի
ծախուեցաւ բայց մաքսը առնողին վրայ :

Ճիւլի : Խորհրդի աղէկը 32 1/2 ի ծախուեցաւ
օրան :

Թիւլի : 17 1/2—18 ի ծախուեցաւ մինչև նա-
ւը ծախքը վաճառողին վրայ, բայց աս գինէն վեր
ալ անոնք կ'ուզեն :

Եւսնի : Եւս Եւսիկայի երկար մանձրը 248—258,
կարճ մանձրը 230—242 :

Սէլի : 270—280 : Պարսկաստանինը 135—140 :

ՀԱՐԱՐԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐՈՒ

Յօդ. Պ. Տէր Լըք. Չամբ :

Սիւլի Եւսիկայ :

Ի Պիլի նոր խառն .

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՅՈՎԱՆՆՈՒ ՄԻԻՆԻՍՏԵՍԵՆ